

 **Civilna odgovornost
novinarja**

Civilna odgovornost novinarja

Mag Janez Tekavec

PREDAVANJE 22.4.04

Namen: Predstavitev civilne odgovornosti novinarja

Izhodišče: Pogoji za odškodninsko odgovornost:

- škodni dogodek in nedopustnost
- odgovornost
- vzročna zveza
- škoda (oblika in višina odškodnine)

Škodni dogodek in nedopustnost škode

Odgovornost je odvisna od udeležbe samega novinarja oziroma medija pri oblikovanju objavljene informacije. V grobem bi lahko rekli, da je odgovornost vezana na samo obliko poročanja.

Sodišče je tako odločilo¹: " *Reportaža (poročanje o nekem dogodku) se sme omejiti samo na tisti dogodek, kateremu je namenjena oziroma, ki ga prikazuje. Ne Ustava, ne Kodeks novinarske etike, pa tudi Zakon o javnih glasilih ne zavezujejo ne novinarja ne ustrezne TV postaje, da morata vedno prikazati vse možne odmeve oz. vsa stališča vseh vpletenih strani o prikazanem dogodku. Za odgovornost toženih strank zato ni pravno odločilno, ali je bila izjava za tožnika objektivno žaljiva ali ne.*"

Odgovornost pri reportaži je podana, če novinar izpušča bistvena in novinarju znanih dejstva, prikriva ali ponarejanja informacije tako, da te vsaka zase ali skupaj ustvarijo sporočilo, ki ni v skladu z dejansko zbranimi informacijami.

Za presojo temelja odškodninske odgovornosti novinarja je pomembno tudi stališče sodne prakse, da serija člankov o neki osebi lahko "predstavlja poseg v osebne pravice, pri čemer ni potrebno, da se za vsak posamezen zapis, kot del celote ugotavljajo vsi elementi civilnega delikta, izolirano od drugih zapisov."²

Seveda pa je temeljno vprašanje, kaj sploh je nedovoljen poseg v zasebnost. Sodišča so do nedavnega presojala dopustnost oziroma nedopustnost posega v zasebnost določene osebe s preizkusom resničnosti in preizkusom pomembnosti obravnavanja določenega vprašanja za javnost³. Odločitev Višjega sodišča v Ljubljani⁴ je za kratek čas spremenilo naziranje sodišča, saj je sodišče odločilo: "Za odločitev o temelju odškodninske odgovornosti (je) v obravnavani zadevi nepomembno ugotavljanje ali je informacija v članku resnična ali ne. Četudi bi tožnica dejansko bila profesionalna prodajalka ljubezni, bi objava te informacije predstavljala poseg v njeno zasebnost. Kršitev pravice do zasebnosti je namreč podana če se brez privoljenja

¹ Vrhovno sodišče RS II Ips 300/98

² Vrhovno sodišče RS II Ips 120/98

³ Vrhovno sodišče RS II Ips 382/98

⁴ Višje sodišče v Ljubljani I Cp 1289/2000

prizadetega raznašajo dogodki in dejstva osebnega življenja, ne glede ena to, ali to lahko škodi njegovemu ugledu ali časti."⁵ Kasneje je sodišče to svoje stališče spremenilo.

Pravno najbolj zahtevno je nedvomno postavljanje ločnice med javnim in zasebnim, Sodišča praviloma odločajo, da mora biti poseg v zasebnost izzvan ali vsaj ponujen. Sodišče je tako odločilo: "*Zahteva po spoštovanju zasebnosti se (sicer) zmanjša za toliko, kolikor posameznik sam vstopa v javno življenje ...*"⁶. Pomembno je tudi, da že sam položaj v družbi postavlja meje dovoljenosti posega v zasebnost. Sodišče tako pravi: "*Eno od meril, ki je pomembno, ko konkurirata pravica do obveščanja s pravico do časti in dobrega imena, je tudi status posameznika, ki se na svojo osebnostno pravico sklicuje. Prav ima sodišče druge stopnje, da mora direktor ene izmed v spor vpletenih strani prenesti več negativnih vrednostnih kritik, kot navaden posameznik.*"⁷ Seveda pa se lahko kritika oziroma poseg v zasebnost in osebnostne pravice nanaša le na tisti del zasebnosti, ki ga posameznik sam ponudi javnosti oziroma je dan kritični presoji javnosti v zvezi z delom, ki ga opravlja.

Zaobida tega pravila ne more predstavljati niti objava v tako imenovanem rumenem tisku. Tudi za rumeni tisk bi morala veljati enaka pravila. Sodišče tako ugotavlja: "*Tožena stranka se ne more uspešno sklicevati na okoliščino, da je bilo besedilo o tožniku objavljeno v rubriki s satirično vsebino, saj tožena stranka tudi v tej rubriki ne sme nikomur posegati v pravico do osebnega dostojanstva.*"⁸ Pogojnik, da bi morala veljati enaka pravila tudi za rumeni tisk je bil postavljen zaradi tega, ker sodna praksa upošteva rumenost ali ne-rumenost tiska pri odmeri višine odškodnine. Prisojena odškodnina je lahko v primeru, da poseg naredi "resen" medij višja, kot sicer⁹.

Odgovornost

Odškodninska odgovornost se v prvi vrsti veže na novinarja, ki je informacijo objavil.

Bolj zahtevno in s stališča prava težje pa je določanje, kdaj je za objavljeno informacijo odgovoren tudi medij. Sodišče je na primer obrazložilo odgovornost medija takole: "*Prva tožena stranka (časopis) je tožniku odškodninsko odgovorna zato, ker je sporni zapis objavila. Z objavo je povzročila, da je drugotoženčev (novinarjev) zapis dosegel bralce časopisa in s tem postal znan javnosti. Šele z objavo je zapis povzročil razžalitev.*"¹⁰ Odločitev je verjetno prestroga, saj postavlja mediju kot takemu breme odgovornosti za nekaj, na kar le s težavo vpliva. V konkretnem primeru je sodišče ugotovilo, da si je novinar izmislil izjavo tožnika, pa vendarle je štelo, da je podana tudi odgovornost medija za objavo.

Objektivno odgovornost odgovornega urednika pa je Višje sodišče v Ljubljani določilo v primeru I Cp 1231/98 : »*Iz članka, objavljenega v Dnevniku, ni razvidno, kdo je avtor. Kadar avtor članka ni naveden, odgovarja zanj odgovorni urednik. Pri tem ni pomembno, da je znotraj časopisne hiše sicer znano, kdo je pisec članka, pomembno je, da le - ta ni bil javno objavljen.*«

⁵ Opomba zgoraj

⁶ Vrhovno sodišče RS II Ips 524/95

⁷ Vrhovno sodišče RS II Ips 300/98

⁸ Vrhovno sodišče RS II Ips 757/94

⁹ Vrhovno sodišče RS II Ips 762/93

¹⁰ Vrhovno sodišče Rs II Ips 620/93

Postavlja se seveda vprašanje, kako daleč sega odgovornost medija za objavljene informacije. Menim, da medij ne more biti odgovoren samo zaradi samega dejstva, da je informacijo objavil. Precej primernejše izhodišče za odškodninsko odgovornost medija bi bila odgovornost po 170. členu Zakona o obligacijskih razmerjih, torej odgovornost za škodo, ki jo je povzročil delavec v zvezi z delom. Takšno izhodišče namreč ustvarja večjo fleksibilnost pri presoji odgovornosti samega medija.

Kako je s pismi bralcev, objavo na internetu?

Mislim, da medij ni dolžan cenzurirati besedil. Izjema od tega pravila bi bila morda le v tem, da sme iz besedil izločati neposredne žaljivke, v smislu psovok in kletev. Nikakor pa se ne zdi sprejemljivo, da bi bil medij zaradi grožnje, da bo odškodninsko odgovoren iz naslova same objave, prisiljen v cenzuro objavljenega. Premikanje odgovornosti medija v smeri objektivne odgovornosti je sporna in nepotrebna, saj se lahko zagotovi varstvo oškodovanca tudi na druge načine. Še posebej je težnja po objektivni odgovornosti sporna v kolikor upoštevamo, da mediji določene izjave prenašajo tudi neposredno. Težko je namreč naprtiti mediju odgovornost za izjavo, ki jo je na primer v živi oddaji dal sogovornik. Največ, kar lahko očitamo mediju ali pa voditelju takšne oddaje je namreč, da ni bil dovolj skrben pri izberi sogovornika. Seveda pa je culpa in eligendo že vprašanje krivdne odgovornosti in ne objektivne.

Vzročna zveza

Za prisojo kakršne koli odškodnine je potrebno dokazati, da je prav objava nekega podatka v mediju povzročila škodo.

Škoda

Poseg v zasebnost, dostojanstvo in osebnostne pravice, je mogoče pravno zavarovati na več načinov. Poleg kazenskih sankcij, je na voljo še možnost objave popravka in odgovora, ter seveda odškodninski zahtevek.

Obligacijski zakonik daje v 178. členu možnost objave sodbe, popravka, dolžnost preklica izjave in podobnih ukrepov, so takšni zahtevki redki in navadno povezani z zahtevkom po denarni odškodnini za nepremoženjsko škodo.

V zadevi II Ips 405/2002 je Vrhovno sodišče odločilo: *»Ni namreč nujno, da je vsaka neresnična trditev žaljiva in prav za take primere je v bila v ZJG in je tudi v veljavnem Zakonu o medijih (ZMed, Uradni list RS, št. 35/01 - 113/03) predvidena pravica do odgovora in popravka. Za ukrepanje po 199. členu ZOR pa mora toženka poseči v osebnostno pravico, zato je za poseg v čast in ugled potrebna žaljivost. Ta se presoja objektivno (kot pri presoji razžalitve po 169. členu Kazenskega zakonika) in ni treba dokazovati tudi subjektivnega trpljenja oškodovanca (kot pri zahtevi za denarno odškodnino po 200. členu ZOR).«* 200. člen ZOR je sedaj zajet v 179. člen OZ.

V tujini je tako napol javno poznano tehtanje, koliko se objava določene informacije, za katero je že v naprej jasno, da je sporna in da bo verjetno izzvala sodni postopek, splača.

Slovenska sodišča se s to popolnoma tržno komponento objavljanja spornih informacij še niso ukvarjala. Glede na to, da slovenska sodišča penalne odškodnine ne prisojajo, je tako izračun koristi ali stroškov objave neke informacije relativno preprost.

Ker naj bilo določanje pravične odškodnine v bistvu uporabljanje materialnega prava, sodišča iščejo razpore v katerih naj bi se gibal odškodnina, tako da bi bila znotraj standarda pravične odškodnine. Na primer: *"Odmerjena odškodnina je ustrezno umeščena v okvire, ki jih začitujejo razmerja med posameznimi škodami in odškodninami zanje. Upošteva pa tudi objektivne danosti kot so obstoječa družbeno – ekonomska razmerja na eni strani, ter spremenjeno civilizacijskopravno pojmovanje, vrednostenje in varstvo osebnih pravic na drugi strani."*¹¹

Poglejmo torej še nekaj prisojenih zneskov. Opozoriti je seveda potrebno, da seznam ni popoln in ne reprezentativen, pa vendarle prisojeni zneski nekako nakazujejo okvire, v katerih se gibljejo odškodnine za nepremoženjsko škodo.

V zadevi II Ips¹² 582/96 je sodišče tako prisodilo odškodnino v višini 600.000,00 SIT v zadevi II Ips 524/95 500.000,00 SIT, v zadevi II Ips 757/94 700.000,00 SIT, v zadevi II Ips 762/93 600.000,00 SIT, v zadevi II Ips 620/93 200.000,00 SIT, II Ips 120/98 800.000,00 SIT,...

Leta 2000 je sodišče v zadevi I Cp 1231/98 prisodilo odškodnino v višini 1 milijon SIT.

¹¹ Vrhovno sodišče Rs II Ips 449/96

¹² Vrhovno sodišče RS

PRIMER ODLOČITVE V SPORU ZARADI OBJAVE INFORMACIJE – KOMENTARJA.

(debelo tiskano besedilo je dodano kot komentar namenjen lažjemu študiju primera in ni del besedila sodbe)

Višje sodišče v Ljubljani sodba I Cp 1231/98

Izrek:

Pritožbama se delno ugodi in se izpodbijana sodba v 1. odst. izreka spremeni tako, da se prisojena odškodnina zniža na znesek 1,000.000,00 SIT. V ostalem se pritožbi zavrneta kot neutemeljeni in potrdi sodba sodišča prve stopnje.

Tožnik je dolžan povrniti prvotoženi in drugotoženi stranki 22.819,00 SIT, tretjetoženi, četrtoženi, petotoženi, šestotoženi in sedmotoženi stranki pa 26.839,00 SIT pritožbenih stroškov v 15-tih dneh pod izvršbo.

Obrazložitev:

Odločitev prve stopnje: Z izpodbijano sodbo je sodišče prve stopnje naložilo toženim strankam, da so solidarno dolžne plačati tožniku odškodnino v znesku 1,500.000,00 SIT z zakonitimi zamudnimi obrestmi od izdaje sodbe dalje do plačila. Naložilo je tudi objavo prvostopne sodbe in sicer prvotoženi stranki v Gorenjskem glasu, tretjetoženi stranki v Slovenskih novicah, petotoženi stranki v dnevniku Delo in šestotoženi stranki v Dnevniku. Toženim strankam je tudi naložilo, da so nerazdelno dolžne povrniti tožniku njegove stroške pravnega postopka.

Argumenti pritožbe novinarjev: Proti sodbi se skupaj pritožujeta prvotožena in drugotožena stranka skupaj pa se pritožujejo še tretjetožena stranka, četrtožena stranka, petotožena stranka, šestotožena stranka, in sedmotožena stranka ter vse skupaj uveljavljajo vse pritožbene razloge iz 1. odst. 353. čl. ZPP. Tožene stranke sodišču druge stopnje predlagajo, da spremeni izpodbijano sodbo in zavrne tožbeni zahtevek oziroma, da jo razveljavi in zadevo vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Prvotožena in drugotožena stranka v pritožbi (prva pritožba) navajata, da solidarna odgovornost v danem primeru ni utemeljena in bi bile tožnikove osebnostne pravice eventualna lahko kršene samo s prvo objavo, s katero je bil tožnik identificiran. **Nepravilna argumentacija glede na stališče sodišča o povezanosti člankov.**

Prvo sodišče ni upoštevalo, da je bil v danem primeru interes javnosti, da je obveščena tudi o negativnih dogodkih v družbi, močnejši od interesa tožnika po varstvu osebnostne integritete. **Problem vdora v zasebnost.**

Bližnja javnost je bila o dogodku obveščena že pred novinarsko konferenco in pred objavo spornih člankov. Sicer pa povprečen bralec tožnika po navedbah v članku v Gorenjskem glasu

ni mogel prepoznati, ker v njem ni priimka tožnika. **Način identifikacije (policija in inicialke).**

Toženca tudi nista imela nobenega razloga dvomiti v resničnost podatkov, dobljenih na novinarski konferenci državnega organa. **Problem načina podajanja informacije.**

Iz vsebine članka, ki je bil objavljen v Gorenjskem glasu, bralci niso mogli dobiti vtisa, da je tožnik že obsojen oziroma da mu je dejanje že dokazano. Namen članka v Gorenjskem glasu je bil bralce na njim razumljiv in dostopen način obvestiti o nekem družbeno negativnem pojavu.

Prvo sodišče je tudi napačno ocenilo okoliščino, da tožnik ni zahteval objave odgovora na članek oziroma popravek. **Zahteva za objavo popravka ni nujen pogoj za vložitev odškodninske tožbe.**

Tako bi ista javnost lahko izvedela tudi za tožnikovo plat dogodka in zatrjevane negativne posledice članka niti ne bi mogle nastati. Tožene stranke in sicer tretjetožena stranka, četrtotožena stranka), petotožena stranka, šestotožena stranka in sedmotožena stranka, v pritožbi navajajo, da je prvo sodišče tehtanje med pravico do svobode izražanja in osebnostnimi pravicami tožnika napravilo v škodo pravice do svobode izražanja in da sporni trije članki ne predstavljajo nedovoljenega posega v osebnostne pravice tožnika ter zato tudi ni podana krivdna odgovornost novinarjev in odgovornega urednika. **Problem vdora v zasebnost.**

Pritožba meni, da novinarji v člankih niso dali nobenih informacij, ki bi omogočile identifikacijo tožnika. Pritožba poudarja, da novinarji ne morejo odgovarjati, če so informacije, ki so jih dobili na tiskovni konferenci državnega organa, nepotvorjene tudi objavili. Sicer pa velja, da se v skoraj nobenem primeru ni mogoče izogniti temu, da bi tisti, o katerem se piše, ostal povsem anonimen. Vedno bo obstajal širši ali ožji krog, kateremu bo identiteta oseb, o katerih se piše, znana. **Način identifikacije (policija in inicialke).**

Pritožba poudarja, da golo podajanje informacij o osumljencu kaznivih dejanj s podatki, ki omogočajo identifikacijo tožnika v predkazenskem postopku, ne more predstavljati nedopustnega ravnanja toženih strank. Prvo sodišče tudi napačno ugotavlja, da naj bi sporni članki predstavljali nedopusten poseg v tožnikovo pravico po 27. čl. Ustave, to je domneve nedolžnosti. Vsi trije članki so povsem jasni in pri njih gre le za informacijo o kazenski ovadbi. V nadaljevanju pritožba razčlenjuje vsebino posameznih člankov in meni, da je nepravilna prvostopna ocena, po kateri naj bi članki pri bralcih vzbujali vtis, da gre pri tožniku za velikega kriminalca. Tudi ni sprejemljivo, ko prvo sodišče očita člankom šaljivost in zbadljivost. Meni, da novinar lahko poda informacijo tudi v nekoliko šaljivi obliki, ne sme pa biti žaljiva ali sarkastična, sporni članki pa take vsebine nimajo. **Problem načina podajanja informacije.**

Prvo sodišče tudi neutemeljeno moti, da sta novinarja v člankih podala tudi svoj komentar in mnenje o informacijah. Vsaka vrednostna sodba, ki se nanaša na domnevnega storilca, ne more biti že nedopustno ravnanje.

Prvo sodišče je zato napačno ocenilo, da so članki objektivno žaljivi za tožnika. Napačni so tudi zaključki prvega sodišča, da je četrtotoženec ravnal z eventualnim naklepom. Delal je kot

profionalen novinar in mu zato ni mogoče očitati krivdnega ravnanja. **Problem krivdne odgovornosti**

Tudi ni jasno glede odgovornosti sedmotoženca. Odgovorni urednik odgovarja le, če avtor članka ni znan. Avtor članka, napisanega v Dnevniku, je od vsega začetka znan in ni nobena skrivnost, da ga je napisal M. **Problem objektivne odgovornosti**

Vsi toženci predvsem izpodbijajo temelj odškodninskega zahtevka, prvo sodišče pa je tudi nepravilno ravnalo pri izbiri civilnih sankcij. Pritožniki menijo, da prisojena denarna odškodnina ne more predstavljati pravične denarne odškodnine, temveč pomeni vrsto civilne kazni za toženo stranko, kar je v nasprotju z namenom denarne odškodnine po 200. čl. ZOR. Prisojena odškodnina je močno pretirana. Razen tega pritožba opozarja, da tožnik ni storil ničesar, da bi škodo zmanjšal. Tožnik bi lahko opozoril časopise, da je bil kazenski postopek ustavljen. Pritožba še opozarja, da objava celotne sodbe, ki obsega 18 strani, ni v nobenem sorazmerju s članki, ki naj bi predstavljali škodno ravnanje. **Višina odškodnine.**

Odločitev Višjega sodišča:

Pritožbi sta delno utemeljeni.

Sodišče druge stopnje se strinja s prvostopnimi dejanskimi ugotovitvami in pravno presojo o tem, da so tožene stranke z objavljenimi članki v posameznih časopisih nedopustno posegle v tožnikovo čast in dobro ime in s tem kršile njegovo pravico do osebnega dostojanstva in zasebnosti.

Problem identifikacije

Ko toženci v pritožbah navajajo, da so novinarji v svojih člankih v okviru svobode izražanja (39. čl. Ustave) in svobode širjanja informacij (pravice do obveščенosti) in v okviru svojega poklica posredovali javnosti samo tiste informacije, ki so jih prejeli na tiskovni konferenci državnega organa (UNZ Kranj), k čemer sodi tudi svoboda in pravica podati svoje mnenje in komentar, je treba opozoriti, da ni spora, da so tožene stranke delovale na podlagi navedenih pravic, sporno pa je, ali so s svojim ravnanjem posegle v tožnikovo zasebnost (35. čl. Ustave) in osebno dostojanstvo (34. čl. Ustave). V zvezi s posegom v tožnikovo zasebnost je sodišče prve stopnje ugotovilo, da je tožnik v člankih omenjen s polnim imenom in začetnico priimka, da je opisano njegovo delovno mesto in imenovala delovna organizacija njegove zaposlitve ter ocenilo, da so s tem podani taki podatki o tožniku, na podlagi katerih je mogoča njegova identifikacija. Pri tem prvo sodišče presoja, da s takim pisanjem novinarji niso varovali tožnikovo osebnost in njegovo intimo pred neupravičenim senzacionalističnim razkrivanjem v javnosti ter da pri tem toženci tudi niso tehtali, ali je močnejši interes javnosti po obveščanju ali intres tožnika po zasebnosti. Prvo sodišče zaključuje, da je v konkretnem primeru tožnikova pravica do zasebnosti nad pravico do obveščanja. Sodišče druge stopnje sprejema navedene prvostopne ocene in stališča, saj tudi samo meni, da so novinarji z navajanjem podatkov o tožniku podali o njemu take informacije, na podlagi katerih je nedvomno prepoznaven javnosti v določeni sredini.

Problem vdora v zasebnost

Navajanje takih podatkov o tožniku, da je prepoznaven v javnosti, v danem primeru glede na dogodek opisan v člankih, presega interes javnosti, da bi bila glede na samo pomembnost pojava v družbenem življenju obveščena tudi o teh podatkih. Ta pojav je predstavljal nepravilno tožnikovo ravnanje pri poslovanju v družbeni organizaciji, njegov opis pa se

nanaša na podatke iz predkazenskega postopka, ta pa je osredotočen na zbiranje in zavarovanje dokazov. Osebe, ki je v takem postopku, še ni mogoče šteti, da je utemeljeno osumljena storitve kaznivih dejanj, pač pa je na kaj takega mogoče sklepati šele po zahtevi tožilca za uvedbo preiskave in po začetku preiskave pri preiskovalnem sodniku. Dotlej interes javnosti do popolnega informiranja ne more biti nad pravico do zasebnosti. To velja zlasti v obravnavanem primeru, ko gre za tožnika, za katerega s strani toženih strank ni podanih trditev, ki bi posebej poudarjale pomembnost tožnika kot javne osebnosti. Pravilno je zato prvostopna ocena, da ima v danem primeru varstvo zasebnosti prednost pred popolnim informiranjem.

Problem načina podajanja informacije

Sodišče druge stopnje se prav tako strinja s prvostopno oceno, da so toženci z vsebino napisanih in objavljenih člankov prizadeli tožnikovo dobro ime in čast ter s tem posegli v njegovo pravico do osebne dostojanstva. V razlogih izpodbijane sodbe je prvostopno sodišče podrobno analiziralo vsebino posameznih člankov (stran 11, 12 in 13) ter glede vseh ugotovilo, da so informacije o tožnikovem ravnanju in o samem dogajanju podane za tožnika (in tudi sicer za človeka) na žaljiv način. Sodišče druge stopnje v celoti sprejema prepričljive in izčrpne prvostopne razloge, s katerimi utemeljuje presojo o obstoju tistih sestavin v posameznih člankih, ki imajo žaljivo vsebino ter se v izogib nepotrebnega ponavljanja v celoti sklicuje na tovrstne razloge. Pritožbena izvajanja tovrstnih prvostopnih sklepanj ne morejo omajati z navajanjem, da naj bi bili članki podani le na nekoliko šaljiv in zbadljiv način. To bi bilo dopustno, če bi bila šaljivost in zbadljivost podana v okviru korektnosti. V obravnavani zadevi kot pravilno ugotavlja prvo sodišče, pa je šaljivost močno prekoračena, saj iz posameznih komentarjev v člankih izhaja negativna vrednostna sodba o tožnikovem dejanju z žalitvenim pridihom. Prav ima prvo sodišče, da so vrednostne sodbe in komentarji, ki jih je posebej citiralo v izpodbijani sodbi, objektivno žaljivi za tožnika. Pravilna je torej prvostopna ugotovitev, da so tožene stranke s svojimi ravnanji posegle v tožnikovo pravico do zasebnosti in pravico do osebne dostojanstva.

Pravni temelj odločitve

Za varstvo osebnostnih pravic pred kršitvami zadošča že sam poseg v te pravice. To izhaja iz 4. odst. 15. čl. Ustave, po katerem je določeno, da sta zagotovljeni sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic in njihove kršitve. Razen tega pa je v 1. odst. 15. čl. določeno, da se človekove pravice in temeljne svoboščine uresničujejo neposredno na podlagi ustave. V smislu varstva zaradi kršitve človekovih pravic tožnik uveljavlja plačilo odškodnine za pretrpljene duševne bolečine zaradi razžalitve dobrega imena in časti po 200. čl. ZOR ter objavo sodbe o 199. čl. ZOR.

Odgovornost

Za uveljavljanje odškodninskih sankcij po navedenih zakonitih določilih pa ne zadošča že sam poseg v pravno zavarovano osebnostno sfero, pač pa je potreben še krivdni temelj kot podlaga za odgovornost. Sodišče prve stopnje je opredelilo odgovornost vseh toženih strank, pri čemer se je oprlo predvsem na določbo 170. čl. ZOR. Pri tem je prvo sodišče utemeljevalo krivdno odgovornost novinarjev po 2. odst. navedene določbe. Po oceni pritožbene stopnje novinarji za škodo pri svojem delu samostojno odgovarjajo, ne glede na to, ali jo povzročijo namenoma ali iz malomarnosti. Sodišče prve stopnje je v razlogih izpodbijane sodbe prepričljivo utemeljilo krivdo vseh odgovornih urednikov in novinarjev v smislu 154. čl. ZOR. Nedvomno je v sodbi izražena malomarnost pri njihovem delu, čeprav se je prvo sodišče (po nepotrebem) celo prizadevalo dokazati namen (eventualni naklep) posameznih tožencev. Odškodninska odgovornost toženih strank kot eden izmed elementov odškodninske

odgovornosti je torej izkazana. V tej zvezi je treba še poudariti, da je prvo sodišče tudi pravilno utemeljilo odškodninsko odgovornost sedmotoženca in tudi njegovo pasivno legitimacijo. Iz članka, objavljenega v Dnevniku, ni razvidno, kdo je avtor. Kadar avtor članka ni naveden, odgovarja zanj odgovorni urednik. Pri tem ni pomembno, da je znotraj časopisne hiše sicer znano, kdo je pisec članka, pomembno je, da le - ta ni bil javno objavljen.

Vzročna zveza – škoda – odgovornost za škodo

Poleg nedopustnega ravnanja toženih strank (posega v tožnikove osebne pravice), njihove krivdne odgovornosti, je podana tudi škoda kot posledica vzročne zveze med prvo imenovanim elementoma odškodninske obveznosti. O obstoju škode na tožnikovem nepremoženjskem področju ima prva sodba obširne razloge. Prepričljive so prvostopne ugotovitve, da je bil tožnik zaradi objavljenih člankov prizadet ter da je imel intenzivne duševne bolečine. Utemeljeno je zato prvo sodišče ugodilo tožnikovemu odškodninskemu zahtevku ter je pravilno v smislu 206. čl. ZOR obsodilo vse tožene stranke na solidarno plačilo prisojene odškodnine. Pri tem pritožba prvih dveh toženih strank neutemeljeno očita prvemu sodišču, da je napravilo napačen sklep glede njune solidarne odgovornosti. Po 206. čl. ZOR solidarna odgovornost ni določena samo za neposredne storilce, pač pa tudi za tiste, ki so sicer delali pri povzročitvi škode neodvisno drug od drugega in ni mogoče ugotoviti njihovih deležev pri povzročitvi škode. Celotna škoda je tožniku nastala zaradi ravnanja vseh toženih strank in pri tem njihovih deležev ni mogoče ugotoviti, tako dejansko stanje pa glede odgovornosti toženih strank utemeljuje uporabo 3. odt. 206. čl. ZOR. Pritožbi toženih strank tudi neutemeljeno uveljavljata očitek, da tožnik ni storil ničesar, da bi škodo zmanjšal oziroma, da je prvo sodišče to okoliščino napačno ocenilo.

Mešana odgovornost za škodo

Po mnenju toženih strank bi lahko tožnik zahteval objavo odgovora na članke oziroma bi lahko opozoril časopise, da je bil kazenski postopek ustavljen. Glede tega vprašanja je prvo sodišče zavzelo pravilno stališče, ko ocenjuje, da tudi v primeru, če bi tožnik objavil v javnih glasilih dejstvo, da je preiskava zoper njega ustavljena, ne bi mogel prispevati k zmanjšanju škode glede na to, da je le - ta že v celoti nastala do dne 16.3.1994, ko je bil tožnik zaslišan pri preiskovalnem sodniku (članki pa so bili objavljeni v mesecih avgustu in septembru 1992). Sicer pa v obravnavani zadevi ne gre za dejansko stanje iz 73. čl. tedaj veljavnega zakona o javnem obveščanju (Ur.l. SRS št. 2/86), ko naj bi šlo le za odgovor na objavljeno informacijo, pač pa gre za nepremoženjsko škodo, ki je tožniku nastala zaradi objave člankov z žaljivo vsebino. Objava odgovora žaljive vsebine člankov ne bi mogla odpraviti.

Višina odškodnine – vrsta odškodnine

Delno pa sta utemeljeni pritožbi, kar zadeva višino odškodnine. V postopku pred prvim sodiščem ugotovljen obseg in intenzivnost duševnih bolečin, ki jih je tožnik trpel zaradi objave člankov ter pomen prizadete dobrine (kot so tožnikova čast in dobro ime, njegova pravica do zasebnega življenja), tudi po presoji pritožbenega sodišča ne utemeljujejo odškodnine za duševne bolečine v višini 1,500.000,00 SIT. Pravično denarno odškodnino v smislu 200. čl. ZOR po oceni pritožbene stopnje predstavlja odškodnina v višini 1,000.000,00 SIT, ker ustrezno upošteva vse okoliščine primera, ki so pomembne pri odmerjanju tovrstne odškodnine. Kljub načelu individualizacije odškodnine glede na ugotovljeno intenzivnost in trajanje duševnih bolečin, pa je treba odškodnine primerjati z odškodninami, ki se prisojajo v naši državi za duševne bolečine, ne le kadar gre za razžalitev dobrega imena in časti ali drugih pravic osebnosti, marveč ko gre za takšne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti, okrnitve svobode ali smrti bližnjega. Ob takšnem tehtanju sodišče druge stopnje ocenjuje, da je pravično zadoščenje za povzročeno negmotno škodo odškodnina v zgoraj navedeni višini.

Zato je sodišče druge stopnje pritožbama delno ugodilo in na podlagi 4. točke 373. čl. ZPP izpodbijano sodbo spremenilo tako, kot je razvidno iz izreka te odločbe. Ob tem je treba še opozoriti, da ni mogoče pritrđiti drugi pritožbi (tretje do sedmotožene stranke), ko meni, da je prvo sodišče odredilo objavo sodbe v nasprotju z namenom, določenim v 199. čl. ZOR. Človekova zasebnost, njegove osebnostne pravice, čast in dobro ime, so dobrine, ki so lahko predmet kazenskopravnega in civilnopravnega varstva. Civilnopravno varstvo je lahko različnih vrst, izbira oblike varstva pa je prepuščena prizadetemu. Posledice kršitve so lahko različne in zato sankcije zanje. To pomeni, da kumulacija različnih oblik pravnega varstva ni izključena. Zato lahko predstavlja objava sodbe v smislu 199. čl. ZOR le ena od oblik sodnega varstva, ki tako kot možno kazenskopravno varstvo ne izključuje še civilnega (odškodninskega) varstva po 154. v zvezi z 200. čl. ZOR, kadar so ugotovljeni vsi elementi civilnega delikta in kot je to bilo v tej zadevi. Utemeljenost vsake oblike varstva se ugotavlja posebej in neuporaba enega izmed vseh ne vpliva na (višjo ali nižjo) utemeljenost drugega. V zvezi s to pritožbeno navedbo, da je prvostopna sodba, ki jo je treba objaviti, zelo obširna, pa je treba opozoriti, da določba 199. čl. ZOR glede objave sodbe ne razlikuje med njeno daljšo ali krajšo vsebino.

Stroški postopka

Odločitev o pravnih stroških temelji na 2. odst. 154. čl. ZPP, ki so v skladu z enotretjinskim pritožbenim uspehom toženih strank odmerjeni po odvetniški tarifi in Zakona o sodnih taksah.